

Jemielity, Witold

Nabożeństwo suplikacji w XIX wieku

"Studia Łomżyńskie", 14, 2003, s. [33]-41

Zdigitalizowano w ramach projektu pn. Budowa platformy "Podlaskie Czasopisma Regionalne", dofinansowanego z programu „Społeczna odpowiedzialność nauki” Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (umowa SONB/SP/465121/2020).

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Udostępniono do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WITOLD JEMIELITY (Łomża)

Nabożeństwo suplikacji w XIX wieku

Do początków XX wieku bardzo często modlono się pieśnią: *Święty Boże, święty mocny, święty a nieśmiertelny*; zwaną suplikacjami. Błagalne prośby kształtowały postawę religijną ludzi wobec Boga. Autor zamierza przedstawić to nabożeństwo w ramach diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej (1818-1925), do której należał okręg łomżyński. Diecezja ta przedstawiała tradycje kościelne czterech diecezji, z których powstała: łuckiej (Podlasie), płockiej (Mazowsze), wileńskiej (Wielkie Księstwo Litewskie) i żmudzkiej. Autor oparł swoje opracowanie na źródłach archiwalnych. Nikt dotąd nie zajmował się wprost tym zagadnieniem.

Niedziele i święta

Przez pewien czas każda z czterech części diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej zachowywała własny porządek modlitw niedzielnych i świątecznych, ustalony na synodach. Porządek nabożeństw, na początku XIX wieku w parafiach byłej diecezji wileńskiej był następujący: nieszpory raczej przed świętami uroczystymi i w same dni, a w zwykłe niedziele litania, rano jutrznia lub godzinki, różaniec i podczas tego msza święta przy większej liczbie księży w parafii (do I wojny światowej każdy kapłan odprawiał także w niedzielę tylko jedną mszę świętą), pacierz, katechizacja, aspersion, procesja, suma, kazanie, suplikacje i anioł pański. W parafiach byłej diecezji łuckiej: w soboty nieszpory lub litania, jutrznia, koronka do Trójcy Świętej, różaniec podczas mszy czytanej, modlitwy poranne, nauka, aspersion, procesja, msza śpiewana i anioł pański; nie wspomniano o suplikacjach. W części żmudzkiej: w soboty nieszpory lub litania, rano jutrznia lub godzinki, różaniec lub koronka podczas mszy (gdy taka była), katechizacja, suma, suplikacje, anioł pański, po południu nieszpory i różaniec lub koronka. W diecezji płockiej: po południu w soboty i niedziele litania lub nieszpory, rano godzinki lub jutrznia, różaniec lub koronka, katechizacja, suma z nauką i suplikacje.

W 1804 r. oficjał konsystorza diecezji wigierskiej, Paszkiewicz na żądanie kamery pruskiej polecił ogłosić ślub brata króla oraz odprawić modły za dom panujący „po skończonych zwyczajnych w kościele suplikacjach”, co świadczy o powszechności

togo nabożeństwa¹. Wzorem dla wszystkich kościołów była katedra. W 1823 r. nowo utworzona kapituła sejneńska ustaliła, aby każdego dnia po mszy świętej śpiewać suplikację². Biskup Paweł Straszynski (1837-1847) podczas wizytacji kanonicznej, dla każdej parafii przepisywał następujący porządek nabożeństw: w wigilie świąt oraz soboty nieszpory i modlitwy wieczorne, rano matutinum, msza święta czytana przy większej liczbie księży, modlitwy poranne z ludem, różaniec, katechizacja dzieci, pacierz, aspersion, procesja, msza śpiewana, nauka, suplikacje, anioł pański, po południu nieszpory, modlitwy wieczorne i anioł pański. Biskup Piotr Paweł Wierzbowski (1872-1893) w protokołach wizytacyjnych umieszczał porządek nabożeństw: w soboty i wigilie świąt nieszpory i modlitwy wieczorne, rano różaniec, wykład katechizmu, pacierz, aspersion, procesja, suma, nauka, suplikacje, anioł pański, po południu nieszpory, modlitwy wieczorne i anioł pański. W 1898 r. biskup Baranowski polecił śpiewać suplikacje we wszystkie niedziele i święta oraz podał tekst modłów po polsku i litewsku. Pomimo odgórnych ustaleń, istniały różnice nawet w sąsiednich parafiach, na przykład w 1925 r. w dekanacie suwalskim; nauki głoszone przed sumą, po sumie, bądź po suplikacjach. A więc suplikacje stanowiły część składową liturgii niedzielnej³.

Nieszczęścia

Ludziom zagrażały choroby, susza, nadmiar wilgoci i inne nieszczęścia. W tych momentach zanoszono do Boga błagalne modły. Oto przykłady, ułożone chronologicznie. Dnia 21 czerwca 1811 r. biskup Gołaszewski pisał, że ojcowie nasi w swoich potrzebach zawsze zwracali się do Boga. Nam zagraża głód przez nadzwyczajne susze. Błagajmy Najwyższego o litość i miłosierdzie. W tym celu należy odprawić „zwyczajne w podobnych zdarzeniach suplikacje” z pieśnią *Przed oczy Twoje, Panie*. Należy je śpiewać we wszystkie niedziele i święta w kościołach parafialnych i zakonnych⁴. Dnia 25 kwietnia 1812 r. konsystorz pułtuski przypominał okropne skutki przeszłorocznej suszy z nadzwyczajnymi upałami. Znowu wiosna jest sucha i zimna, co zapowiada jeszcze większe nieszczęścia, gdyż pozostałe z lat poprzednich zapasy krajowe zostały wyczerpane. Pozostaje tylko zwrócić się do Boga. We wszystkie niedziele i święta, stosownie do dawnego rozporządzenia biskupa Szembeka, należy odprawiać „zwyczajne suplikacje” aż do ukończenia tegorocznych żniw⁵.

¹ Archiwum Diecezjalne w Łomży (skrót: ArŁm). Zespół Ogólny (skrót: II), sygn. 48 k. 110.

² S. Jamiolkowski, *Opisanie kościoła sejneńskiego, maszynopis*.

³ W. Jemielity, *Porządek nabożeństw niedzielnych w diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej*, [w:] *Studia Teologiczne* 1 (1983) s. 221 - 238; tenże, *Nauczanie niedzielne w diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej*, [w:] *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne* 1977, t. 24, z. 6, s. 85 n. ArŁm, II sygn. 334 k. 17 - 19.

⁴ ArŁm, II sygn. 50 k. 8; II sygn. 59a k. 9.

⁵ ArŁm, II sygn. 24 k. 60.

Dnia 1 sierpnia 1834 r. komisja rządowa wyznań religijnych i oświecenia publicznego w piśmie do biskupów stwierdziła, iż z powodu ciągłych upałów mogą ulec całkowitemu zniszczeniu uprawy polne, zwłaszcza w województwie krakowskim. Dla odwrócenia grożącej klęski głodu i uproszenia ze wszech miar pożądanego deszczu, niech biskupi polecą w swojej diecezji nabożeństwa. Biskup S. Choromański przestał to pismo do parafii, a od siebie mocno zalecił, ażeby zaraz odprawić suplikacje oraz powtarzać je w lecie każdego roku, a jeśli są w parafii cały rok, jest to chwalebne i godne naśladowania⁶.

Dnia 1 września 1854 r. administrator diecezji, ks. Butkiewicz pisał, iż spodobało się Bogu rozciągnąć nad ludźmi różgę sprawiedliwości. Zaledwie uciszyły się bolesne jęki powszechnej nędzy i głodu, zewsząd słyhać żalosne skargi na różne słabości i choroby. Grasuje febra i okropna gorączka, pojawiła się zabójcza cholera. Każdy proboszcz ma odprawić publiczne modły, ponadto w każdą niedzielę i święto po sumie przy wystawieniu Najświętszego Sakramentu w puszcze śpiewać suplikacje do czasu trwania klęski, jak to było dawniej ustalonym zwyczajem w większej części diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej. Dnia 9 maja 1855 r. ks. Butkiewicz przypomniał swoje pismo sprzed roku i dodał, że nieszczęścia trwają nadal. Nie chciał powiększać strachu wśród ludności, więc wstrzymywał się z kolejnym wezwaniem do modłów. Obecnie zaleciła mu to komisja rządowa spraw wewnętrznych i duchownych. W każdej parafii należy wyznaczyć modły w jednym dniu tygodnia i poprosić księży sąsiadów o pomoc w spowiedzi. W tym dniu mają być trzy razy śpiewane suplikacje: po jutrzni, sumie i niesporach, następnie przez sześć niedziel i świąt. Dozwala się zarazem śpiewanie suplikacji ciągle, jak to było przedtem chwalebny zwyczajem w tutejszej diecezji⁷.

Dnia 2 sierpnia 1867 r. biskup K. Łubieński pisał, iż ciągle padał deszcz utrudniając zbiory zbóż. Nakazał do 15 września odprawiać po sumie suplikacje wobec wystawionego Najświętszego Sakramentu. Gdzie zaś był zwyczaj ciągłego śpiewania suplikacji, należało tylko dołączyć modlitwę: *Przed oczy Twoje, Panie*. W rok potem panowała susza. Dnia 24 czerwca tenże biskup powtórzył swoje rozporządzenie, wskazując inną intencję modłów⁸.

W sierpniu 1893 r. konsystorz sejneński stwierdził, że w zeszłym roku wspólna modlitwa oddaliła cholere, lecz w tym roku choroba się pojawia. W każdą niedzielę i święto, aż do ustania cholery, trzeba śpiewać suplikacje. Dnia 1 sierpnia 1898 r. tenże konsystorz wezwał wiernych do śpiewania suplikacji dla odwrócenia nieszczęścia z powodu deszczów. W cztery lata potem biskup Baranowski nakazał „uroczyste suplikacje” przez dwa dni, po zapowiedzeniu w poprzednią niedzielę. Dnia 4

⁶ ArŁm, II sygn. 56 k. 62; II sygn. 479 k. 163; II sygn. 497 k. 19.

⁷ ArŁm, II sygn. 69 k. 47; II sygn. 70 k. 11, 19.

⁸ ArŁm, II sygn. 71 k. 20. Por. W. Jemielity, Diecezja augustowska czyli sejneńska w latach 1818-1872, Lublin 1972, s. 244.

października 1905 r. administrator diecezji, ks. Antonowicz wezwał do modłów celem zapobieżenia pojawiającej się cholery. „Przed zwykłymi suplikacjami w niedziele i święta” polecił śpiewać psalm: *Bóg naszą ucieczką i mocą*⁹.

Jubileusze

Jubileusz papieski przypadał co 25 lat. W Królestwie Polskim uroczystości obchodzono jedynie w 1826 r. i przy końcu stulecia; w 1850 i 1875 r. nie odbyły się z powodów politycznych. W 1826 r. biskup Manugiewicz wyznaczył piętnastodniowe uroczystości w Łomży, Mariampolu, Sejnach i Suwałkach, pięciodniowe w dużych parafiach i trzydniowe w pozostałych. Na pierwsze ustalił następujący porządek modlitw: przed południem pacierz, modlitwy poranne, msza święta, nauka katechetyczna, druga msza święta, kazanie i suplikacje; po południu nauka katechetyczna, nauka wyższa, litania do Matki Boskiej, suplikacje, rachunek sumienia i modlitwy wieczorne; ponadto nawiedzanie kościołów. W parafiach mniejszych można było rozpoczynać nabożeństwa wcześniej i kończyć później, byle nie zmieniać ogólnego porządku.

Rozpoczęcie jubileuszu nastąpiło w katedrze sejneńskiej. Przed zamkniętymi drzwiami kościoła biskup odśpiewał przepisana antyfonę i uderzył pastorałem w drzwi. Po wejściu do środka kościoła, odczytał bullę papieską, wygłosił naukę, odśpiewano *Te Deum*, nieszpory i suplikacje. Po upływie sześciomiesięcznego przywileju nadanego światu katolickiemu przez Rzym, uroczystości miały zakończyć się 24 marca 1827 r. Na ostatni tydzień jubileuszu, biskup Choromański polecił proboszczowi w Łomży: w poniedziałek, wtorek, czwartek i piątek śpiewać rano przy wystawieniu w puszcze *Święty Boże i Przed oczy Twoje, Panie*, w środę podobnie, ale wobec Najświętszego Sakramentu w monstrancji, w niedzielę i święto przed sumą i przy wystawieniu w monstrancji *Święty Boże*.

Przesyłając swój porządek modlitw, biskup Manugiewicz dołączył tak samo brzmiące rozporządzenie dla archidiecezji warszawskiej. W 1776 r. taki sam porządek modłów obowiązywał w diecezji płockiej. Jednym ze stałych punktów były więc zawsze suplikacje¹⁰.

Dnia 25 maja 1899 r. papież Leon XIII encyklikę o Najświętszym Sercu Jezusa rozpoczął słowami: „Rok Święty został ogłoszony. W dniach 9-11 czerwca tego roku w głównym kościele miasta i miejscowości należy odśpiewać suplikacje i zatwierdzoną litanie o Sercu Jezusa”. Konsystorz sejneński polecił w dniach 22-24 czerwca odprawić uroczystą mszę świętą, po niej odśpiewać zwyczajowe suplikacje i litanie o Sercu Jezusa. Dnia 25 grudnia 1900 r. Leon XIII rozciągnął jubileusz na cały Kościół. W Królestwie Polskim obchodzono go skromnie, tylko w ramach poszczególnych

⁹ ArŁm, II sygn. 68 k. 163; II sygn. 70 k. 197; II sygn. 73 k. 102, 135; II sygn. 334 k. 192. Por. W. Jemielity, Cholera w XIX wieku w Łomżyńskim, [w:] Studia Łomżyńskie 9 (1998), s. 7-20.

¹⁰ W. Jemielity, Rok Jubileuszowy w XIX wieku w Królestwie Polskim, [w:] Zeszyty Naukowe KUL 1975, R. 18, nr 1, s. 41-49.

parafii. W diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej, kieleckiej, płockiej, warszawskiej, a zapewne i w pozostałych, w niedzielę miesiąca grudnia odprawiano msze święte przy wystawieniu w monstrancji, śpiewano suplikacje i *Przed oczy Twoje, Panie*¹¹.

Był jeszcze nadzwyczajny jubileusz w 1847 r. z racji wyboru papieża Piusa IX. Administrator diecezji, M. Błocki przepisał wówczas następujący porządek modlitw: modlitwy poranne, katechizm w oparciu o materiał książeczki jubileuszowej, nauka większa, suma z kazaniem, suplikacje przy wystawieniu w puszcze, litanie do wszystkich świętych, a po południu nieszpory, kazanie, suplikacje i modlitwy wieczorne¹².

Misje

Misje dosyć powszechne dawniej, w Królestwie Polskim odbywały się bardzo rzadko. Dnia 15 maja 1820 r. komisja rządowa wyznań religijnych i oświecenia publicznego powiadomiła biskupów, iż na każdorazowe misje tylko ona udziela zgody. Szczegółowe zasady odbywania tego nabożeństwa określił car Aleksander I dekretem z 4/16 marca 1824 r., a 11 czerwca tego roku komisja rządowa podała szczegółowe wytyczne. W przepisany porządku dnia, komisja rządowa umieściła: przed południem od godziny 10-11 msza śpiewana „przy wystawieniu Najświętszego Sakramentu i suplikacjach”, po południu 16.30-17 litanie i suplikacje. W diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej misje odbyły się jedynie w Sejnach, potem rząd nie zezwalał na organizowanie tego nabożeństwa¹³.

Sprawy krajowe

W końcu kwietnia 1809 r. konsystorz pułtuski pisał, iż odrodzona ojczyzna woła o ratunek i pomoc przeciw nacierającej sile (wojna z Austrią). Należy wpajać w serca i umysły ludu umiłowanie dobra powszechnego. Niech każdy dobrze myślący obywatel spieszy pod chorągwie do miejsc wyznaczonych przez naczelników. Potrzebna jest pomoc boża w wypełnieniu tych zamiarów rządu, wyrażonych przez prefekturę departamentu łomżyńskiego. Dlatego konsystorz zaleca, aby w kościołach parafialnych i zakonnych w każdą niedzielę i święto śpiewać z ludem zwyczajne suplikacje¹⁴.

W czerwcu 1812 r. biskup płocki Tomasz Ostaszewski pisał do diecezjan, iż Opatrzność czuwa nad losami narodu. Polska niegdyś kwitnąca i można stała się igrzyskiem i celem wszystkich nieszczęść, i została wymazana z rządu narodów. Ale ojczyzna już wraca do swojej nazwy, i potrzebuje pomocy (wojna Napoleona z Rosją). Zaleca przeto duchowieństwu, aby w każdą niedzielę i święto prosiło Boga o tak

¹¹ ArŁm, II sygn. 334 k. 29, 51, 65, 71. Por. W. Jemielity, Jubileusz papieski końca XIX wieku w Królestwie Polskim, [w:] Prawo Kanoniczne 41 (1998) nr 3-4, s. 187 - 197.

¹² ArŁm, II sygn. 66 k. 35.

¹³ ArŁm, II sygn. 312 k. 3; II sygn. 313 k. 2, 6.

¹⁴ ArŁm, II sygn. 24 k. 9.

wielkie dla kraju dobrodziejstwo. Należy odprawiać suplikacje aż do czasu odwołania przez biskupa. Oprócz tego w większych miastach należy odprawić czterdziestogodzinne nabożeństwo. List pasterski ma być czytany przez trzy niedziele¹⁵. W czerwcu 1815 r. biskup wigerski Gołaszewski ogłosił modły, m. in. suplikacje w intencji ojczyzny i powszechnego pokoju (w Wiedniu odbywał się kongres narodów po klęsce Napoleona). Wymienił imię cara Aleksandra I, władcę nowo utworzonego Królestwa Polskiego¹⁶.

W październiku 1821 r. konsystorz pułtuski wezwał duchowieństwo i wiernych do modłów za ojczyznę, gdyż rząd miał podejmować ważne decyzje. We wszystkich kościołach parafialnych i zakonnych przez dwa miesiące w niedziele i święta śpiewano zwyczajne suplikacje a księża raz na tydzień w tej intencji odprawiali jedną mszę świętą¹⁷. W kwietniu 1825 r. biskup płocki A. Prażmowski zapowiadał zbliżające się obrady sejmu i omawianie spraw religii rzymskokatolickiej, wyznawanej przez większość mieszkańców. Wezwał do śpiewania suplikacji przez trzy niedziele¹⁸. Podczas powstania listopadowego w tekście suplikacji zmieniono słowo „wojna” na „niewola” (*od powietrza, głodu, ognia i niewoli, wybaw nas, Panie*). W lutym 1832 r. komisja rządowa spraw wewnętrznych i policji nakazała wrócić do właściwej formy modłów. Jej pismo wraz ze swoim zaleceniem biskup Manugiewicz przekazał duchowieństwu¹⁹.

Po powstaniu styczniowym w kraju panował niemal stan wojenny, rząd wnikał też w przejawy życia religijnego. Dnia 7 sierpnia 1886 r. generał gubernator warszawski zadał biskupom w Królestwie Polskim pytania dotyczące suplikacji: w jakie dni dozwolone są w diecezji suplikacje; kiedy się je śpiewa, przed czy po mszy świętej; kto zaczyna śpiew; z jakich powodów i od kiedy jest to nabożeństwo; jakie teksty są obowiązkowe w kościołach; na jakim prawie kościelnym jest oparte to nabożeństwo; dlaczego nie są po łacinie, a w języku ludowym. Biskup Wierzbowski odpowiedział: suplikacje są od niepamiętnych czasów, wprost od początków Kościoła; obecnie mogą być każdego dnia; w diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej śpiewa się je zazwyczaj w niedziele i święta, przed i po mszy świętej, i oddzielnie od niej; w czasie mszy lud zaczyna suplikacje po *Sanctus*; są oparte na księgach liturgicznych; śpiewa lud, więc w swoim języku, a nie po łacinie; 19.02 / 2.03.1836 r. komisja rządowa spraw wewnętrznych i duchownych ujęła to nabożeństwo w programie pieśni kościelnych²⁰. Dnia 31 października 1904 r. administrator diecezji, ks. Antonowicz na czas wojny polecił we wszystkie niedziele i święta do suplikacji dołączać psalm: *Bóg naszą pomocą*; w języku miejscowym²¹.

¹⁵ ArŁm, II sygn. 24 k. 75.

¹⁶ ArŁm, II sygn. 51 k. 31.

¹⁷ ArŁm, II sygn. 82 k. 43.

¹⁸ ArŁm, II sygn. 84 k. 68.

¹⁹ ArŁm, II sygn. 56 k. 43; II sygn. 482 k. 182; II sygn. 496 k. 205.

²⁰ ArŁm, II sygn. 334 k. 10 - 12, 56; podobnie odpowiedział biskup kujawsko-kaliski, suplikacje śpiewano i we wszystkie dni maja; w 1900 r. w diecezji kieleckiej, we wszystkie niedziele po mszy uroczystej kapłan intonował: *Przed oczy Twoje, Panie oraz Święty Boże*, przy wystawieniu w puszcze.

²¹ ArŁm, II sygn. 334 k. 86.

Wybór i śmierć papieża

Biskupi powiadamiali wiernych o każdym wyborze nowego papieża, a następnie o jego śmierci. Wzywali wiernych do modlitwy w intencji szczęśliwego wyboru następcy św. Piotra i o spokój duszy zmarłego. Księża zazwyczaj odprawiali dodatkowo trzy msze święte. W 1823 r. biskup płocki Prażmowski i biskup sejneński Czyżewski obok litanii do wszystkich świętych wymienili suplikacje. I jedynie ten raz wspomniano wprost o suplikacjach, gdy litanie wymieniano zawsze. Można przypuszczać, że i w latach następnych dodawano suplikacje²².

Sposób modlitw

Dnia 21 lutego / 5 marca 1898 r. biskup Baranowski pisał, iż od starożytności Kościół w trudnych chwilach polecał śpiew suplikacji w niedziele i święta przed wystawionym Najświętszym Sakramentem. Zanotowano to w uchwałach synodów i soborów. W diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej wierni zwykli śpiewać suplikacje podczas kanonu mszy świętej. Jego poprzednicy zachęcali do tych modłów. On stanowi, aby nie opuszczać suplikacji w żadnej parafii oraz by wiernie zachowywać formę i sposób ustanowione prawem kościelnej prowincji warszawskiej i przestrzegane w wielu diecezjach. Aby ujednoczyć śpiew suplikacji w całej diecezji przepisuje ryt i formę modłów na niedziele i święta. Po mszy świętej kapłan zdejmując ornat, wyjmując z tabernakulum, okadza, i klęcząc śpiewa na przemian z ludem psalm 45.

Ksiądz: Bóg naszą ucieczką i mocą, pomocnikiem w uciskach, które nalażyły nam bardzo. Lud: Przetoż się bać nie będziem, gdy się poruszy ziemia i przeniosą się góry w serce morza. Ks.: Szumiały i zamęciły się wody ich, zatrzęsły się góry przed siłą Jego. L.: Bystrość rzeki rozwesela miasto boże, poświęcił przybytek swój Najwyższy. Ks.: Bóg w pośrodku jego nie będzie poruszone: Bóg ratuje go rano na świtaniu. L.: Potrwożyły się narodowie i nachyliły się królestwa, dał głos swój, poruszyła się ziemia. Ks.: Pan zastępów z nami, Bóg Jakubów obrońcą naszym. L.: Pójdźcie a oglądajcie sprawy Pańskie, jako uczynił cuda na ziemi: odjąwszy wojny aż do krańców ziemi. Ks.: Skruszy łuk i zdruzgocze orężę i tarcze ogniem popali. L.: Uspokójcie się a obaczcie, żem ja jest Bóg: będę podwyższon między narody i będę podwyższon na ziemi. Ks.: Pan zastępów z nami: Bóg Jakubów obrońcą naszym. L.: Chwała Ojcu i Synowi i Duchowi Świętemu: Jak było na początku i teraz i zawsze i na wieki wieków. Amen.

Po prześpiewaniu psalmu: *Ks.: Święty Boże, święty mocny, święty nieśmiertelny. Zmiłuj się nad nami.* (I tak trzy razy a lud za każdym razem w tymże tonie powtarza za nim). *Ks.: Od powietrza głodu, ognia i wojny. Wybaw nas, Panie.* (Ten wiersz i aż do „Jezu” śpiewa sam ksiądz a lud powtarza). *Ks. Od nagłej i niespodziewanej śmierci.*

²² W. Jemielity, Powiadamianie w Królestwie Polskim o wyborze i śmierci papieża, [w:] Studia Teologiczne 15 (1997), s. 246.

Zachowaj nas, Panie. Ks.: Abyś Kościół Twój święty rządzić i zachować raczył. Prosimy Cię, Panie. Ks.: Abyś nas do pokuty prawdziwej przyprowadzić raczył. Prosimy Cię, Panie. Ks.: Abyś nas w służbie Twej świętej utwierdzić i zachować raczył. Prosimy Cię, Panie. Ks.: Abyś karania Twoje od nas oddalić raczył. Prosimy Cię, Panie. Ks.: Abyś urodzaje ziemskie dać i one w całości zachować raczył. Prosimy Cię, Panie. Ks.: My grzeszni Ciebie, Boga prosimy. Wystuchaj nas, Panie. Ks.: O Jezu, Jezu, Jezu. Zmiłuj się nad nami (Ten wiersz śpiewa trzy razy a lud powtarza). Ks.: O Maryjo, Maryjo, Matko Boska. Przyczyń się za nami. (ksiądz sam raz i lud powtarza). Ks.: Wszyscy święci i święte boże. Módlcie się za nami. Ks.: Przed tak wielkim Sakramentem; lud śpiewa, nałożenie kadzidła bez błogosławienia, klęka, okadza, puszką błogosławi lud znakiem krzyża, klęka, znów trzy razy okadza i wstawia puszkę do tabernakulum. Biskup przepisał te modlitwy w języku polskim i litewskim²³.

Dnia 30 kwietnia 1903 r. administrator diecezji ks. Antonowicz podał nowy ryt suplikacji w niedziele i święta. Po mszy świętej czytanej lub uroczystej kapłan pozostaje przy ołtarzu, wyjmując puszkę z tabernakulum i stawia na ołtarzu, okadza, intonuje tylko pierwszą inwokację „Święty Boże” a dalej lud śpiewa tę strofę trzy razy, pozostałe strofy jeden raz. Po modłach błagalnych kapłan intonuje: Niechaj będzie pochwalony, lud podchwytuje, kapłan okadza Najświętszy Sakrament, błogosławi lud, okadza i chowa puszkę do tabernakulum. Ks. Antonowicz usunął więc powtarzanie za kapłanem strof suplikacji²⁴.

Język

W diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej były parafie czysto polskie, czysto litewskie i dwunarodowościowe. W 1898 r. biskup Baranowski przeprowadził ankietę na temat życia religijnego w diecezji. W wypełnionych formularzach wszędzie spotyka się wzmianki o suplikacjach, a w parafiach mieszanych, na przykład: Kopciowo - po polsku lub litewsku, Olita - po polsku i litewsku, Rumbowicze - po polsku i litewsku. Pod koniec XIX wieku wśród Litwinów nastąpiło ożywienie narodowe. Wówczas wielkiego znaczenia nabrała kwestia języka nabożeństw kościelnych, w świątyni bowiem ogniskowało się życie duchowe ludności, szczególnie wiejskiej. Powstawały konflikty, niekiedy bardzo wyraźne. W 1898 r. pewien proboszcz powiadomił biskupa Baranowskiego, że po wprowadzeniu nowej formy suplikacji, zaczęto je śpiewać i po litewsku, gdy dotąd były jedynie po polsku; kapłan zaczynał po litewsku, a lud odpowiadał po polsku. Biskup wyjaśnił, by nic nie zmieniać w kościołach o dwóch językach, śpiewać jak było dawniej. W 1900 r. władza diecezjalna podawała rozstrzygnięcia dla konkretnych parafii, na przykład Olita – suplikacje w niedziele i święta na przemian, Smolany – suplikacje, śpiewy i wszelkie nabożeństwa na przemian,

²³ ArŁm, II sygn. 68 k. 156; II sygn. 72 k. 63; II sygn. 73 k. 65; II sygn. 75 k. 28; II sygn. 334 k. 17 - 19.

²⁴ ArŁm, II sygn. 334 k. 21.

jednego dnia po polsku, drugiego po litewsku. W tymże roku zapowiadając jubileusz papieski konsystorz zaznaczył, by suplikacje odprawiać w języku większości parafian. W 1903 r. konsystorz wyjaśnił, że w parafiach mieszanych jedni mają śpiewać suplikacje przed sumą, drudzy po sumie. W 1906 r. dla parafii Lubowo – różaniec, suplikacje, anioł pański w jedną niedzielę po polsku, w drugą po litewsku²⁵.

W diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej suplikacje śpiewano w każdą niedzielę i święto, dodatkowo w czasie suszy czy nadmiaru wilgoci, podczas misji parafialnych i jubileuszy papieskich, z okazji nadzwyczajnych wydarzeń krajowych i przy wielu innych okolicznościach. Podobnie było w innych diecezjach nie tylko Królestwa Polskiego, gdyż to nabożeństwo stanowiło część składową liturgii Kościoła katolickiego, podobnie jak godzinki, różaniec, koronka do Trójcy Świętej, anioł pański. Nabożeństwa te wypełniały czas niedzieli i święta, gdyż do I wojny światowej kapłan odprawiał tylko jedną mszę świętą. W okresie międzywojennym pozwolono mu odprawiać w niedziele dwie msze święte, w drugiej połowie stulecia trzy. Po zniesieniu obowiązku postu eucharystycznego, są msze święte również po południu. Niejako zabrakło czasu na godzinki, suplikacje itp. Wydaje się, że w związku z tym uległy zmianie przeżycia religijne wiernych; stały się bardziej teologiczne, eucharystyczne, ale z umniejszeniem uczucia.

---

²⁵ ArŁm, II sygn. 335 k. 12, 14, 23, 27. W. Jemielity, Język nabożeństw w parafiach mieszanych polsko-litewskich przed I wojną światową, [w:] Przeszłość natchnieniem dla terażniejszości, Elk 1996, s. 271, 273. Por. W. Jemielity, Modły w Królestwie Polskim za króla i cara, [w:] Roczniki Teologiczne, t. XLIX, z. 4-2002, s. 51-79.